

Razmišljaj ekološki: EU i životna sredina

Evropska unija

Evropska unija (EU) ima ceo arsenal pravila i politika kojima reguliše zaštitu životne sredine i preduzela je važne korake u rešavanju najvećih ekoloških problema, poput klimatskih promena. U sklopu priprema da do 2050. godine pređe na zelenu ekonomiju, EU reguliše odgovorno upravljanje resursima.

KLIMATSKE PROMENE

Istraživanja pokazuju da porast nivoa mora može da poplavi mnoge zemlje koje se nalaze na niskoj nadmorskoj visini i da stvori milione emigranata; ekstremne vremenske nepogode mogle bi postati češće, a neke životinjske i biljne vrste mogle bi da nestanu. EU je jedan od predvodnika borbe protiv klimatskih promena. Kao jedna od najvažnijih ekonomskih sila, EU ima dužnost da primerom ukaže na put kojim u toj borbi treba ići, iako u globalnom zagađivanju učestvuje sa tek 14%. Države članice smatraju da je moguće smanjiti nivo ispuštanja zagađivača u atmosferu i istovremeno poboljšati životni standard građana uprkos stanovištu koje prevladava u većem delu sveta da su te dve veličine nespojive. Međutim, taj cilj je moguće ispuniti samo uz promenu načina života i načina na koji se energija proizvodi.

Lideri EU su u martu 2007. godine definisali ambicioznu i dalekosežnu strategiju vezanu za energiju i klimatske promene, navodeći da će se potruditi da smanje emisiju štetnih gasova u atmosferu za 20%. Oni su naveli i da emisija može da bude smanjena dodatnih 30% ukoliko se ostale industrijske zemlje obavežu da slede primer EU.

Istovremeno, EU je razvila odvažan plan prema kojem će se iz obnovljivih izvora, poput vetrenjača i solarnih elektrana, do 2020. godine dobiti petina ukupne potrošene energije u EU, odnosno dvostruko više nego danas. EU planira da smanji potrošnju energije za 20% kroz širok spektar mera sa ciljem bolje iskorišćenosti energije.

Takav pristup definisan je kako bi ekonomija EU imala pozitivniji uticaj na životnu sredinu, ali i da bi se smanjila zavisnost od uvoza nafte, izvori energije bili stabilniji i uštedeo novac. Svega dve članice EU, Malta i Kipar, nemaju definisane ciljeve u evropskoj akciji smanjivanja globalnog zagađenja u skladu sa Protokolom iz Kjota, međunarodnim sporazumom o klimatskim promenama, sačinjen pod okriljem Ujedinjenih nacija.

Kamen temeljac strategije EU u pogledu klimatskih promena je Sistem trgovine emisijama, koji podstiče firme koje se bave intenzivnom industrijskom delatnošću da smanje svoje emisije ugljen-dioksida (CO₂), a kažnjava one koje premaše utvrđenu kvotu. Ovaj sistem pokriva oko 12.000 fabrika i postrojenja odgovornih za oko polovinu emisija CO₂ u EU. Ukoliko neko preduzeće želi da poveća svoju kvotu emisije CO₂, ono mora da kupi dodatni „kredit“ od neke efikasnije firme. Posledica ovakvog pristupa je zapažen pomak ka povećanoj korporativnoj društvenoj odgovornosti, gde preduzeća postaju ekološki svesnija. U budućem periodu više industrijskih grana biće podvrgnuto ovim uslovima.

ODRŽIVI RAZVOJ

Vizija održivog razvoja je ispunjenje potreba današnje generacije bez ugrožavanja mogućnosti budućim generacijama da ispunjavaju svoje potrebe; drugim rečima, namera je da se obezbedi da stvaranje boljeg života danas putem ekonomskog rasta ne ugrozi razvoj budućih generacija.

Održivi razvoj je jedan od ključnih ciljeva politike EU, koja je prvu strategiju o tom pitanju definisala još pre deset godina i dopunila je 2006. godine kako bi se uhvatila u koštac sa novim izazovima. Održivi razvoj je blisko povezan sa klimatskim promenama i energetsom politikom, pa se revidiranim planom naglašava značaj obrazovanja.

Evropska komisija navodi da je 2009. godine obnovljiva energija činila 62% investicija u proizvodnju energije u EU. Projekcije država članica pokazuju da će obnovljiva energija imati višu stopu rasta u godinama do 2020. nego što je to bio slučaj u prošlosti. Države članice očekuju da će do 2020. više nego udvostručiti svoju ukupnu potrošnju obnovljive energije - sa 103 miliona tona ekvivalentne nafte (Mtoe) u 2005. na 217 Mtoe u 2020. Ukoliko se ove prognoze u pogledu proizvodnje ostvare, ukupni udeo obnovljive energije u EU premašiće zadati cilj od 20 odsto u 2020. Kako godišnja kapitalna ulaganja u obnovljivu energiju danas iznose oko 35 milijardi evra, Komisija sugerise da ona treba što pre da se udvostruče na 70 milijardi evra kako bi se obezbedilo da EU ostvari ove ciljeve.

RECIKLIRANJE

Cilj EU je da spreči proizvodnju otpada. Građani EU pojedinačno godišnje proizvedu 524 kilograma smeća, što je značajno manje od 740 kilograma, koliko bacaju Amerikanci, ali i u priličnoj meri više od Japanaca (400 kg).

Od 2005. godine EU je napravila krupne korake ka zacrtanom cilju da postane društvo koje reciklažom efikasno koristi resurse. Poslednji izveštaji pokazuju pozitivna kretanja, pre svega smanjenje količine opasnih materija u odbačenim električnim i elektronskim uređajima, a sve manje smeća završava u deponijama.

Dobro organizovan proces recikliranja predstavlja vredan izvor sekundarnih sirovina za evropsku industriju, ali i sjajan ekonomski potencijal jer je na talasu ovog poduhvata stvoren čitav jedan novi sektor u kojem je zaposlen značaj broj ljudi i stvoreno potpuno novo tržište. EU računa da bi u dugoročnom nastojanju da se ostvari recikliranje 70% ukupnog otpada moglo biti stvoreno oko pola miliona novih radnih mesta.

U EU se trenutno reciklira oko 60% otpada, a u Srbiji oko 10%. Procenjeno je da u Srbiji ukupna godišnja šteta prouzrokovana nepropisnim upravljanjem otpadom iznosi između 98 i 276 miliona evra, ili od 0,4 do 1,1% bruto domaćeg proizvoda. Od ukupnog broja stanovnika Srbije koji su priključeni na kanalizaciju samo je njih oko osam odsto obuhvaćeno sistemima za prečišćavanje otpadnih voda - što je mnogo manje nego u EU (u zemljama novijim članicama EU, kao što su Mađarska, Poljska i Estonija, taj procenat iznosi 40%, a u razvijenijim članicama Unije prevazilazi 80%). Izrade Nacionalnog programa zaštite životne sredine, Strategije održivog

razvoja, brojnih lokalnih ekoloških planova za pojedine opštine u Srbiji (Bor, Bečej, Kikinda, Niš, Pančevo, Subotica itd) finansirane su iz različitih fondova EU ili država članica pojedinačno.

BIODIVERZITET

EU je posvećena zaustavljanju opadanja broja ugroženih vrsta. Definisani su politički i zakonski okviri kako bi se Unija uhvatila u koštac sa tim izazovom, ali je za uspeh celokupne akcije potrebno uložiti intenzivnije napore. EU zato želi da proširi plan nazvan „Natura 2000“ (radi se o ekološkoj mreži zaštićenih zona čiji je cilj očuvanje ugroženih staništa i vrsta), odnosno da poveća broj zona koje pružaju tu vrstu zaštite. Takvih zona širom regiona ima 26.000.

Evropski cilj - zaustavljanje opadanja biološke raznovrsnosti do 2010. godine - skrenuo je pažnju na veliko prirodno bogatstvo Evrope i na ključne ekosistemske usluge koje omogućava biodiverzitet: obezbeđuju hranu, vlakna, lekove i vodu za piće; oprašivanje useva; filtriranje zagađivača; štite od prirodnih nepogoda.

EU je poradila na jačanju svesti o potrebi da biodiverzitet bude prioritetan u svim oblastima odlučivanja i u svim privrednim sektorima. Mora se proširiti razumevanje i poštovanje javnosti za biološku raznovrsnost i za njenu ulogu u ostvarenju održivosti naših društava i ekonomija. Ovo je od suštinskog značaja pošto će uviđanje značaja biodiverziteta i zdravih ekosistema stvoriti željeni politički podsticaj za delovanje.

ODNOSI SRBIJE I EU NA POLJU ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Do sada je Srbija odvajala 0,9% svog bruto domaćeg proizvoda za sektor zaštite životne sredine. Jasno je da će ovaj iznos morati da se poveća, međutim, brzina kojom je Srbija u stanju to da učini ograničena je. Dodatno ograničenje predstavlja kapacitet za nadoknadu troškova od naplate korisnicima.

Ukoliko Srbija postane članica EU, imaće veći pristup evropskim tržištima i fondovima. Dodatna sredstva mogu da se iskoriste za unapređenje standarda zaštite životne sredine, što bi imalo pozitivne efekte na zdravlje ljudi. S tim u vezi Vlada Srbije je započela projekat kreiranja nacionalne strategije za usklađivanje ekološkog zakonodavstva (Environmental Approximation Strategy - EAS). EAS će utvrditi prioritete aktivnosti, proceniti kolika ulaganja su potrebna i dati jasnu ideju o tome koje su njene koristi. EAS podrazumeva zahteve za značajnim sredstvima za realizaciju sledećih projekata: deponije, postrojenja za preradu vode i čišćenje lokacija sa otrovnim otpadom koje ugrožavaju zdravlje i lokalnu životnu sredinu. EU je stavila do znanja da je spremna da obezbedi donacije za pokrivanje dela investicija koje nacionalna vlada ne može da priušti, tj. za troškove izgradnje infrastrukture, kao što su deponije i postrojenja za preradu otpadnih voda.

Saznaj više u
EU info centru
Dečanska 1 (Dom omladine)
11000 Beograd, Srbija

Pon - pet: 10:00 - 19:00
Sub: 10:00 - 15:00

„DA LI STE ZNALI?“

Grupa mladih studenata osvojila je prestižnu Evropsku nagradu za održivu energiju za 2011. godinu, za javni solarni punjač za mobilne telefone. „Strawberry Tree“ je javno dostupan mobilni objekat gde se može sedeti i napuniti mobilni telefon ili drugi uređaj. On podstiče ljude da misle o solarnoj energiji i razgovaraju o tome dok sede i čekaju da im se napune uređaji.

PROJEKTI FINANSIRANI SREDSTVIMA EU U SRBIJI

EU trenutno finansira nekoliko projekata na polju zaštite životne sredine u Srbiji vredne preko 20 miliona evra.

Program podrške razvoju infrastrukture lokalne samouprave (9,4 miliona evra) pruža pomoć opštinskim ekološkim i infrastrukturnim projektima u Srbiji (vodostabdevanje, prerada otpadnih voda, upravljanje čvrstim otpadom, industrijske zone). Od 2005. godine realizovano je više od 14 projekata ukupne vrednosti veće od 65 miliona evra.

Cilj projekta „**Tehnička pomoć za izgradnju postrojenja za tretman neorganskog otpada**“ (2,5 miliona evra) jeste unapređenje kvaliteta životne sredine i zaštita zdravlja građana kroz unapređeno upravljanje neorganskim otpadom. Projekat je uključen u planiranje i raspisivanje tendera za izgradnju prvog postrojenja za tretman neorganskog otpada u Srbiji.

EU je posvećena borbi protiv klimatskih promena i osiromašenja životne sredine i zato smanjuje emisije gasova sa efektom staklene bašte, podstiče recikliranje i finansira projekte održivog snabdevanja energijom u celoj Evropi.

Energetska i klimatska politika Evrope definiše ambiciozne ciljeve za kreiranje održivog, bezbednog i konkurentnog energetskog sistema. Ovi ciljevi su pretočeni u konkretne zadatke. EU se obavezala da do 2020. godine:

- umanjiti emisije gasova sa efektom staklene bašte za 20% (ili do 30% ukoliko se i druge države obavežu na isto);
- poveća udeo obnovljive energije na 20% ukupne potrošnje energije;
- poveća udeo obnovljive energije u saobraćajnom sektoru na 10%;
- unapredi energetska efikasnost za 20%.

EU info centar

Dečanska 1, 11000 Beograd, Srbija
Tel: +381 11 322 99 22, 322 19 96
info@euinfo.rs | www.euinfo.rs

Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji

Avenija 19a, Vladimira Popovića 40/V, 11070 Novi Beograd, Srbija
Tel: +381 11 308 32 00 | Fax: +381 11 308 32 01
delegation-serbia@eeas.europa.eu | www.europa.rs